



Evaluating Master's Theses of Social and Educational Sciences Faculty of Razi University Based on the principles of scientific writing

Maryam Amiri¹, Saleh Rahimi², Gholamreza Heidari³

1. M. A in Knowledge and Information Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. Email: m.amiri.im98@gmail.com
2. Associate Professor of Knowledge and Information Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. (Corresponding author), Email: s.rahimi@razi.ac.ir
3. Associate Professor of Knowledge and Information Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. Email: ghrhaidari@razi.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
<p>Article Type: Research Article</p> <p>Received: 2023.04.04</p> <p>Received in revised form: 2023.07.18</p> <p>Accepted: 2023.09.04</p> <p>Published online: 2023.09.26</p>	<p>Objective: Determining the degree of compliance with the principles of scientific writing in master's theses of the Faculty of Social and Educational Sciences of Razi University between 2014 and 2020 based on the desired research criteria was the aim of research.</p> <p>Methods: This study is an applied one and has been implemented by descriptive evaluation method. The statistical population of the research included 765 theses. 256 samples were selected using stratified random method and Morgan's table.</p> <p>Results: According to the findings, the number of theses of female students was more than that of male students. The largest number of theses was conducted in 2017. Among the other departments of the faculty, the Department of Economics, and among the fields general psychology had the highest number of theses. The degree of compliance with the content criteria of theses was in the fields of knowledge and information sciences, guidance and counseling, educational management, entrepreneurship, psychology, accounting, economics, sociology, and political sciences, respectively. In terms of the content of theses, the degree of compliance with the research criteria was in the order of the preliminary part and the research data of the participants and then the ethical considerations. From the structural point of view, the criteria were followed in the form of providing, sources, citation and writing, respectively</p> <p>Conclusion: There was a significant difference between the educational groups in terms of the structural and content criteria of the research. The content of theses was evaluated weaker than their structure. The criteria of the principles of scientific research writing were above average.</p> <p>Keywords: Evaluation, Master's thesis, Principles of Scientific Writing, Social and Educational Sciences Faculty, Razi University.</p>

Cite this article: Amiri, Maryam; Rahimi, Saleh; Haidari, Gholamreza (2023). Evaluating Master's Theses of Social and Educational Sciences Faculty of Razi University Based on the principles of scientific writing. *Higher Education Letter*, 16 (63):105-128 pages. DOI: 10.22034/HEL.2023.708435



© The Author(s).

Publisher: Institute for Research & Planning in Higher Education & National Organization of Educational Testing



ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی دانشگاه رازی بر اساس معیارهای اصول نگارش علمی

مریم امیری^۱، صالح رحیمی^۲، غلامرضا حیدری^۳

۱. کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: m.amiri.im98@gmail.com
۲. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران؛ (نویسنده مسئول)، رایانامه: s.rahimi@razi.ac.ir
۳. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: ghrhaidari@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p>	<p>هدف: تعیین میزان رعایت اصول نگارش علمی در پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی دانشگاه رازی بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ بر اساس معیارهای مطلوب پژوهش بود.</p> <p>روش پژوهش: این پژوهش از نوع کاربردی است و به روش توصیفی - ارزیابی اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش، ۷۶۵ عنوان پایان‌نامه بود. با استفاده از روش تصادفی طبقه‌ای و به کارگیری جدول مورگان، ۲۵۶ نمونه انتخاب شد. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، چک‌لیست ارزیابی پایان‌نامه‌ها بود که پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ مشخص شد. روایی ابزار پژوهش، توسط ۵ نفر از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی تأیید شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس. پی. اس. اس نسخه ۲۶ استفاده شد.</p> <p>یافته‌ها: بر اساس یافته‌ها، تعداد پایان‌نامه‌های دانشجویان زن بیشتر از پایان‌نامه‌های دانشجویان مرد بود. بیشترین تعداد پایان‌نامه‌ها در سال ۱۳۹۶ انجام گرفته بود. در بین سایر گروه‌های دانشکده، گروه اقتصاد و در بین گرایش‌ها، روان‌شناسی عمومی بیشترین تعداد پایان‌نامه‌ها را داشتند. میزان رعایت معیارهای محتوایی پایان‌نامه‌ها به ترتیب در رشته‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت آموزشی - کارآفرینی، روان‌شناسی، حسابداری، اقتصاد، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی بود. میزان رعایت معیارهای ساختاری به ترتیب در گروه‌های راهنمایی و مشاوره، روان‌شناسی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مدیریت آموزشی - کارآفرینی، حسابداری، اقتصاد، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی بود. از نظر محتوایی پایان‌نامه‌ها، میزان رعایت معیارهای پژوهش به ترتیب بخش‌های مقدماتی و داده‌های پژوهش، شرکت‌کنندگان و بعد، ملاحظات اخلاقی بود. از نظر ساختاری نیز معیارها به ترتیب در بخش شکل ارائه، منابع و استناددهی و نگارش رعایت شده بود.</p> <p>نتیجه‌گیری: بین گروه‌های آموزشی، از نظر معیارهای ساختاری و محتوایی پژوهش تفاوت معنی‌داری وجود داشت. محتوای پایان‌نامه‌ها نسبت به ساختار آنها ضعیف‌تر ارزیابی شد. معیارهای اصول نگارش علمی پژوهش بالاتر از حد متوسط رعایت شده بود.</p> <p>کلیدواژه‌ها: ارزیابی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، اصول نگارش علمی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی</p>
<p>دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵</p> <p>اصلاح: ۱۴۰۲/۰۴/۲۷</p> <p>پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۳</p> <p>انتشار: ۱۴۰۲/۰۷/۰۴</p>	

استناد: امیری، مریم؛ رحیمی، صالح؛ حیدری، غلامرضا (۱۴۰۲). ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی دانشگاه

رازی بر اساس معیارهای اصول نگارش علمی. نامه آموزش عالی، ۱۶(۶۳)، ۱۰۵-۱۲۸. DOI: 10.22034/HEL.2023.708435



ناشر: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سازمان سنجش آموزش کشور حق مؤلف © نویسندگان.

مقدمه

یکی از مؤثرترین عوامل ارتقای جامعه بشری در سطوح مختلف، تولید علم است. با نگاهی به کشورهای پیشرفته پی خواهیم برد که علوم، تنها از راه آموزش تولید نمی‌شوند و در این زمینه پژوهش نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. توانایی بشر معاصر در حل معضلات جامعه، حاصل پژوهش بوده و هر اندازه مسائل پیچیده‌تر می‌شوند ضرورت برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های آن بیشتر احساس می‌شود. افزون بر رسالت آموزش، پژوهش نیز اغلب بر عهده دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی است. دانشگاه به‌عنوان برجسته‌ترین سازمان علمی، با عمل به مسئولیت‌های خاصی که دارد، می‌تواند جایگاه مهمی در پیشرفت و تعالی جامعه داشته باشد. دوره تحصیلات تکمیلی بخشی از نظام آموزش عالی است؛ مشخصه اصلی و فعالیت بارز یک دانشجوی تحصیلات تکمیلی در تمامی رشته‌ها، نگارش پایان‌نامه است. علم اطلاعات و دانش‌شناسی به‌عنوان یکی از رشته‌های دانشگاهی حوزه علوم انسانی، در راستای تحقق محورهای پژوهشی خود، لازم می‌داند که به‌طور مرتب به بازنگری و ارزیابی انواع منابع اطلاعاتی بپردازد. این منابع به صورت‌های متنوع چاپی و الکترونیکی و در قالب‌های طرح پژوهشی، گزارش، مقاله و مانند آن ارائه می‌شوند. از زمره دستاوردهای اطلاعاتی باارزش دانشگاهی در هر رشته‌ای که بعد از طی فرایندهای بررسی و ارائه نتایج مبتنی بر علوم، می‌توانند نقش قابل‌توجهی در شناخت نیازها و مشکلات جامعه و پاسخگویی به آنها داشته باشند، پایان‌نامه‌ها هستند. علی‌رغم این، در عمل شاهد هستیم پایان‌نامه‌ها آن‌گونه که باید راهگشای حل مسائل جامعه نیستند و به‌طور عمده به الگو و مرجعی برای استفاده دانشجویان محدود می‌شوند. دلیل این ناسازگاری‌ها می‌تواند نبود اطلاع‌رسانی کامل و ضعف در نظام ارتباطی، نبود آیین‌نامه‌ای برای نشر و تحویل مدرک، نبود پشتیبانی مالی و اعتبار کافی برای عملی کردن نتیجه پژوهش (انتشاری نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰) و مانند آن باشد؛ اما از جانب دیگر، توجه به چگونگی تدوین پایان‌نامه‌ها و رعایت اصول نگارش علمی در تنظیم این نوع از پژوهش‌ها بر روند تولید علم و شناسایی ضعف‌های جامعه، مطلوب این پژوهش است که خود مشتمل بر انطباق اجزای پایان‌نامه با معیارهای معین است. اکنون با در نظر گرفتن جایگاه این نوع پژوهش‌های دانشگاهی، این پرسش مطرح است که ارزیابی این نوع منابع اطلاعاتی چه نقشی در شناسایی نیازهای جامعه و رفع آن کاستی‌ها دارد؟ به‌طور کلی در زمینه بررسی اصول نگارش پایان‌نامه‌ها، پژوهش‌هایی صورت گرفته که به‌صورت زیر دسته‌بندی می‌شوند: برخی از این پژوهش‌ها در قالب فصل‌هایی از کتاب‌هایی با موضوعاتی پیرامون نگارش پایان‌نامه آمده است؛ پژوهش‌هایی دیگر در قالب پایان‌نامه‌هایی با موضوع ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌ها و یا انطباق اجزای آن از پایان‌نامه‌ها مانند موضوع، روش اجرای پژوهش، تحلیل استنادها و مانند آن با معیارها و استانداردهای مربوط به انجام رسیده‌اند و تعدادی از این آثار نیز در قالب مقاله هستند. برخی از این پژوهش‌ها در قالب فصل‌هایی از کتاب‌هایی با موضوعاتی پیرامون نوشتار

پایان نامه آمده است مانند بخش هایی از کتاب «مبانی نگارش علمی» (منصوریان، ۱۳۸۹) و یا «روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی» (خاکی، ۱۳۷۸)؛ پژوهش های دیگر در قالب پایان نامه هایی با موضوع ارزیابی کیفیت پایان نامه ها و یا انطباق اجزائی از پایان نامه ها مانند موضوع، روش اجرای پژوهش، تحلیل استنادها و مانند آن با معیارها و استانداردهای مربوط به انجام رسیده اند مانند: «تحلیل محتوای پایان نامه های کارآفرینی در ایران از نظر موضوع شناسی و روش شناسی» (حاج، ۱۳۹۸)، «ارزیابی کیفیت پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی دانشگاه شهید باهنر کرمان» (مهدوی، ۱۳۹۵)؛ برخی دیگر از این آثار به صورت مقاله هستند، مانند «بایسته های روشی در نگارش پایان نامه های علوم سیاسی» (باقری، ۱۳۹۸)، «بررسی صحت استنادی پایان نامه های دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید بهشتی» (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۵). تاکنون پژوهشی که به صورت مستقل پایان نامه های مقطع کارشناسی ارشد را از نظر معیارهای مطلوب در این اثر مورد بررسی قرار دهد، در دسترس پژوهشگر قرار نداشته است و اینکه به شکلی جامع به این مهم پرداخته شود یک خلأ پژوهشی است. بی توجهی به این امر، سبب می شود مؤثرترین و بارزترین نتایج حاصل از تولیدات علمی دانشگاهی، آن گونه که شایسته است ارائه نشوند و تأثیرات لازم را نداشته باشد. این پژوهش در نظر دارد پایان نامه ها را از نگاه ساختاری و محتوایی مورد بررسی قرار دهد و به بررسی وجود یا عدم وجود تفاوت معنی دار بین گروه های علمی موجود در دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی دانشگاه رازی از نظر معیارهای ساختاری و محتوایی بپردازد. بررسی ساختاری پایان نامه ها به رعایت قواعد نگارشی مانند استفاده مناسب از علائم نگارشی، املای صحیح کلمات، نگارش درست فهرست نوشتار، جدول ها، نمودارها و پیوست ها، استناد صحیح در متن، تفکیک استناد مستقیم و غیرمستقیم مبتنی بر یک روش شناخته شده، یکدست و کامل بودن معرفی، پانویس و مانند آن مربوط می شود و بررسی محتوایی پایان نامه ها به بیان روشن هدفها و فرضیه ها، ارائه تعریف های عملیاتی از متغیرهای مستقل و وابسته، جامعیت و مانعیت معیارهای شرکت کنندگان در پژوهش، قابل قبول بودن شیوه انتخاب شرکت کنندگان، مناسب بودن حجم نمونه، قابل قبول بودن ابزارهای اندازه گیری داده و روایی و پایایی آن ابزارها، قابلیت تعمیم یافته ها و اخلاق در پژوهش می شود. در پژوهش حاضر، پایان نامه های دفاع شده در رشته های علم اطلاعات و دانش شناسی، اقتصاد، حسابداری، جامعه شناسی، راهنمایی و مشاوره، روان شناسی، علوم سیاسی و مدیریت - کارآفرینی در فاصله زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ بررسی می شود.

پیشینه پژوهش

پایان نامه ها در ایران و خارج از ایران از زوایای متفاوتی موضوع پژوهش بوده است و در حوزه های متنوعی مورد ارزیابی قرار گرفته اند؛ در پژوهش های خارج از کشور در ضمن عناوینی کلی تر به این موضوع توجه شده

اما در پژوهش‌های داخلی ارزیابی پایان‌نامه‌ها به‌طور مستقیم مورد نظر بوده است. این پژوهش قصد دارد تا پایان‌نامه‌ها را از نظر محتوایی و ساختاری مورد ارزیابی قرار دهد و نشان دهد که پایان‌نامه‌های مورد بررسی چه حدی از معیارهای اصول نگارش علمی را رعایت کرده‌اند. در ادامه به پژوهش‌هایی که هر کدام به‌نوعی به ارزیابی پایان‌نامه‌ها پرداخته‌اند، اشاره شده است. تعدادی از پژوهش‌ها پیرامون ارزیابی اجزای پایان‌نامه‌ها صورت گرفته است: در پژوهش نوه‌ابراهیم و همکاران (۱۳۹۲) بخش‌های مدخل، یافته‌ها و منابع در وضع مطلوب‌تری نسبت به بخش‌های کلیات، ادبیات، روش و نتیجه‌گیری قرار داشتند. این در حالی است که در پژوهش طاهری قلعه‌تکی (۱۳۹۶) ضعیف‌ترین بخش‌ها: مقدمه، بیان مسئله، اهمیت - ضرورت، نقد پژوهش‌های پیشین و قوی‌ترین بخش‌ها ارائه متغیرهای اصلی، تجزیه و تحلیل داده‌ها و ساختار و فصل‌بندی بود. در پژوهش حاجی کریم و همکاران (۱۳۹۴) بخش منابع، بالاترین کیفیت و قسمت بحث، پایین‌ترین کیفیت را داشتند. پژوهش دولانی و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که پایان‌نامه‌ها از نظر عوامل ظاهری مانند وجود و یا عدم وجود چکیده، استنادات و تعداد صفحات، نقص جدی داشتند. در پژوهش تقوایی یزدی (۱۴۰۰) از مجموع هجده بخش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد بررسی شده، بخش نتیجه‌گیری در وضعیت کمتر مطلوب و بخش‌های چکیده، بیان مسئله، هدف‌های پژوهش و ... در وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند. برخی دیگر از پژوهشگران، پایان‌نامه‌ها را تنها از یک منظر (مانند موضوع‌شناسی، روش‌شناسی یا تحلیل استناد) ارزیابی کرده‌اند: در پژوهش حاج (۱۳۹۸) «تشخیص فرصت»، و بعداز آن «نوآوری و توسعه کارآفرینی» بیشترین موضوعات پایان‌نامه‌ها و در پژوهش کشاورز و شگری (۲۰۲۰) عملیاتی بودن پژوهش به‌عنوان مؤثرترین عامل در انتخاب موضوع شناسایی شد. در پژوهش مشترک دومن و ائل^۱ (۲۰۱۹) روش پیمایشی و در پژوهش المبریت^۲ (۲۰۱۹) روش توصیفی-پیمایشی بیشترین استفاده را داشت. پژوهش‌هایی نیز با محوریت ارزیابی پایان‌نامه‌ها در حوزه‌هایی غیر از علوم انسانی و اجتماعی صورت گرفته است، مانند پژوهش لاندگرن و رابرتسون^۳ (۲۰۱۳) در زمینه پرستاری، پژوهش تز و همکاران^۴ (۲۰۱۹) در حوزه بهداشت روان و پرستاری روان‌پزشکی و پژوهش ریکرفت و وایتمن^۵ (۲۰۲۰) در علوم محیطی. بررسی پیشینه‌ها نشان می‌دهد که پایان‌نامه‌ها، در حوزه‌های متفاوت علمی مانند علوم انسانی، علوم اجتماعی و پزشکی مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. برخی از این آثار، بررسی را به یک رشته خاص محدود کرده‌اند و یا اینکه تنها به شناخت اجزایی مانند روش یا موضوع پژوهش پرداخته‌اند. در خارج از کشور، پایان‌نامه‌ها بیشتر در ارتباط با موضوعات دیگر مورد ارزیابی بوده‌اند اما در داخل کشور به ارزیابی اجزای

1. Duman & Inel
2. Alemmebrate
3. Lundgren & Robertsson
4. Tas et al
5. Reycraft & Whiteman

پایان نامه‌ها توجه بیشتری شده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت محتوایی و ساختاری پایان نامه‌های مورد نظر به پژوهش‌های داخل کشور نزدیک‌تر است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است و به روش توصیفی-ارزیابی اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش، تمام پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد گروه‌های علمی دانشکده بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ یعنی ۷۶۵ عنوان پایان‌نامه بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و جدول مورگان، ۲۵۶ نمونه پایان‌نامه انتخاب شد. با توجه به اینکه هر رشته شامل تعداد مشخصی از پایان‌نامه‌ها بود، لذا برای هر رشته، با توجه به سهمی که در جامعه آماری داشت، درصد جداگانه‌ای از کل حجم نمونه اختصاص یافت. علاوه بر سال تحصیلی به نوع گرایش‌ها نیز توجه شد و اینکه حتی‌الامکان نمونه باید توزیع جنسیتی را نیز حفظ می‌کرد. بنابراین انتخاب نمونه‌ها مستلزم زمان و دقتی بیشتر از حد معمول بود. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش چک‌لیست ارزیابی پایان‌نامه‌ها است که با توجه به مؤلفه‌های موجود در چک‌لیست ارزیابی پروتوجرو و هاگر^۱ (۲۰۲۰) استفاده شده است. ۳۲ پرسش در ۲ مقوله محتوایی و ساختاری طراحی شد. زمینه‌های ارزیابی در نوع محتوایی شامل مقدمه، شرکت‌کننده، داده و اخلاق؛ و زمینه‌های ارزیابی نوع ساختاری شامل شکل ارائه، نگارش، منابع و استناددهی بود. پرسش‌های ۱ تا ۸ به بخش مقدمه که شامل موضوع، مسئله پژوهش، پیشینه، فرضیه، تعاریف، متغیرها و روش پژوهش بود، اختصاص یافت. پرسش‌های ۹ تا ۱۲ به بخش شرکت‌کننده که شامل شیوه انتخاب جامعه، معیارهای شایستگی شرکت‌کننده، شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه بود، اختصاص یافت. پرسش‌های ۱۳ تا ۱۹ به بخش داده که شامل پاسخ داده‌ها، آزمون‌های آماری، ابزارهای اندازه‌گیری، خصوصیات جمعیت‌شناختی، گردآوری داده‌ها و تعمیم یافته‌ها بود، اختصاص یافت. پرسش ۲۰ به اخلاق پژوهش اختصاص یافت. پرسش‌های ۲۱ تا ۲۵ به بخش شکل ارائه که شامل بررسی ساختاری عنوان، چکیده، کلیدواژه، فهرست مندرجات و نمونه ابزار گردآوری اطلاعات بود، اختصاص یافت. پرسش‌های ۲۶ تا ۳۰ به بخش نگارش که شامل نوع حروف، ارجاع‌ها، آیین نگارش و نشانه‌گذاری متن بود، اختصاص یافت. پرسش‌های ۳۱ و ۳۲ به بخش منابع و استناددهی که شامل ارائه منابع و مآخذ و وجود شیوه استناددهی استاندارد بود، اختصاص یافت. جدول (۱) این تقسیم‌بندی را نشان می‌دهد.

1. Protogerou & Hagger

جدول (۱) توزیع پرسش‌ها در چک‌لیست پژوهش

نوع بررسی	بخش	پرسش‌های چک‌لیست
محتوایی	مقدمه	۱-۸
	شرکت‌کننده	۹-۱۲
	داده	۱۳-۱۹
	اخلاق پژوهش	۲۰
ساختاری	شکل ارائه	۲۱-۲۵
	نگارش	۲۶-۳۰
	منابع و استناددهی	۳۱-۳۲

بعد از اختصاص پرسش‌ها به بخش‌ها، بر اساس طیف لیکرت به پاسخ هر سؤال، از ۰ تا ۴ نمره داده شد؛ به این صورت که اصلاً رعایت نشده، ۰؛ کم رعایت شده، ۱؛ تا حدودی رعایت شده، ۲؛ زیاد رعایت شده، ۳ و به‌طور کامل رعایت شده، ۴ در نظر گرفته شد. به‌منظور روایی ابزار پژوهش، چک‌لیست ارزیابی پایان‌نامه‌ها در اختیار ۵ نفر از متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی قرار گرفت و همچنین پیرامون رشته‌های اقتصاد و حسابداری از استادان مربوط پرسش‌های لازم به عمل آمد و پس از تأیید ایشان مورد استفاده قرار گرفت. در این پژوهش به‌منظور گردآوری داده‌ها مربوط به مبانی و مفاهیم مورد نظر با روش کتابخانه‌ای، از کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقاله‌های مرتبط در پایگاه‌های اطلاعاتی متفاوت فارسی، لاتین و مجلات الکترونیکی استفاده شد. بیشتر نمونه‌ها در قالب چاپی بررسی شدند و بدین منظور به مرکز نگهداری پایان‌نامه‌ها مراجعه مستقیم شد. برخی از نمونه‌ها نیز در قالب الکترونیکی کنترل شد. داده‌های استخراج‌شده در برگه‌های چک‌لیست ارزیابی پایان‌نامه‌ها، ثبت شد. به‌منظور توصیف خصوصیات جمعیت‌شناختی پژوهش از شاخص‌های فراوانی و درصد فراوانی و برای استنباط داده‌ها، آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون کای دو استفاده شد. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ به انجام رسید.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی نشان دادند که ۵۲/۷ درصد از پایان‌نامه‌ها توسط دانشجویان زن و ۴۷/۳ درصد آنها توسط دانشجویان مرد نوشته شده‌اند؛ همچنین بیشتر پایان‌نامه‌ها (۱۶/۸ درصد) در سال ۱۳۹۶ انجام گرفته است. در بین سایر گروه‌های علمی دانشکده، گروه اقتصاد (با ۲۵ درصد) و در بین گرایش‌های موجود در دانشکده، گرایش روان‌شناسی عمومی (با ۱۴/۸ درصد) بیشترین تعداد پایان‌نامه‌ها را شامل شدند.

پرسش اول: آیا بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری تفاوت وجود دارد؟ برای بررسی تفاوت معنی‌دار بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. چنانچه سطح معنی‌داری مربوط به آماره F از ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد می‌توان گفت که بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. پس از انجام آزمون مذکور می‌توان گفت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج مربوط به این آزمون در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی تفاوت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	داری سطح معنی
۹۵/۷۲	۷	۴۲/۱۰	۱۷/۵۱	۰۰۱/۰
۵۱/۵۰	۲۴۸	۲۰/۰		
۴۶/۱۲۳	۲۵۵			
				کل

برای اینکه بتوان تشخیص داد دقیقاً بین کدام گروه‌ها از نظر معیارهای ساختاری تفاوتی معنی‌دار وجود دارد از آزمون مقایسات چندگانه LSD^۱ استفاده شد. چنانچه سطح معنی‌داری مربوط به تفاضل میانگین‌های دو گروه از ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد بین آن دو گروه علمی از نظر معیارهای ساختاری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. آزمون مقایسات چندگانه LSD نشان داد بین تمامی گروه‌های علمی به‌جز گروه‌های «علم اطلاعات و دانش‌شناسی و روان‌شناسی»، «علم اطلاعات و دانش‌شناسی و مدیریت آموزشی - کارآفرینی»، «روان‌شناسی و مدیریت آموزشی - کارآفرینی»، «جامعه‌شناسی و اقتصاد»، «جامعه‌شناسی و حسابداری» و «اقتصاد و حسابداری»، از نظر معیارهای ساختاری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج مربوط به این آزمون در جدول (۳) ارائه شده است.

1. Least significant difference

جدول (۳) مقایسات چندگانه LSD برای بررسی تفاوت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای ساختاری

گروه (i)	گروه (j)	اختلاف میانگین (i-j)	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری
علم اطلاعات و دانش‌شناسی	روان‌شناسی	-۱۷/۰	۱۴/۰	NS۲۱۷/۰
	راهنمایی و مشاوره	-۴۳/۰	۱۴/۰	۰۰۴/۰*
	علوم سیاسی	۲۱/۱	۱۴/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۶۶/۰	۱۵/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۶۶/۰	۱۳/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	۴۶/۰	۱۵/۰	۰۰۳/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	۰۵/۰	۱۶/۰	NS۷۶۲/۰
روان‌شناسی	راهنمایی و مشاوره	-۲۵/۰	۱۰/۰	۰۱۹/۰*
	علوم سیاسی	۳۹/۱	۱۰/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۸۴/۰	۱۱/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۸۳/۰	۰۹/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	۶۵۶/۰	۱۱/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	۲۲/۰	۱۲/۰	NS۰۷۶/۰
راهنمایی و مشاوره	علوم سیاسی	۶۴/۱	۱۰/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۰۹/۱	۱۱/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۰۸/۱	۰۹/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	۸۹/۰	۱۲/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	۴۷/۰	۱۳/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	-۵۴/۰	۱۱/۰	۰۰۱/۰*
علوم سیاسی	اقتصاد	-۵۵/۰	۰۹/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	-۷۴/۰	۱۱/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۱۶/۱	۱۲/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	-۰۰/۰	۱۰/۰	NS۹۴۶/۰
جامعه‌شناسی	حسابداری	-۱۹/۰	۱۳/۰	NS۱۳۰/۰
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۶۱/۰	۱۳/۰	۰۰۱/۰*

گروه (i)	گروه (j)	اختلاف میانگین (i-j)	خطای استاندارد	سطح معنی داری
اقتصاد	حسابداری	-۱۹/۰	۱۱/۰	NS۰۸۰/۰
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۶۱/۰	۱۲/۰	۰۰۱/۰*
حسابداری	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۴۱/۰	۱۴/۰	۰۰۴/۰*

گروه‌های راهنمایی و مشاوره، روان‌شناسی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی و مدیریت آموزشی - کارآفرینی بیشتر از سایر گروه‌ها، معیارهای ساختاری را رعایت کرده‌اند. میانگین معیارهای ساختاری در گروه‌های علمی دانشکده در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول (۴) میانگین معیارهای ساختاری در گروه‌های علمی دانشکده

گروه	میانگین	انحراف استاندارد
علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۸۷/۲	۳۵/۰
روان‌شناسی	۰۵/۳	۵۸/۰
راهنمایی و مشاوره	۳۰/۳	۳۱/۰
علوم سیاسی	۶۶/۱	۳۴/۰
جامعه‌شناسی	۲۰/۲	۷۱/۰
اقتصاد	۲۱/۲	۴۰/۰
حسابداری	۴۰/۲	۲۲/۰
مدیریت آموزشی و کارآفرینی	۸۲/۲	۵۱/۰

پرسش دوم: آیا بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای محتوایی تفاوت وجود دارد؟ برای بررسی تفاوت معنی‌دار بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای محتوایی نیز از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. بر اساس نتایج مربوط به این آزمون که در جدول (۵) ارائه شده، می‌توان گفت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای محتوایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول (۵) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه برای بررسی تفاوت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر

معیارهای محتوایی

سطح معنی‌داری	F آماره	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰۰۱/۰	۵۰/۱۴	۵۳/۱	۷	۷۲/۱۰	بین گروهی
		۱۱/۰	۲۴۸	۱۹/۲۶	درون گروهی
			۲۵۵	۹۱/۳۶	کل

برای اینکه بتوان تشخیص داد دقیقاً بین کدام گروه‌ها از نظر معیارهای محتوایی تفاوت معنی‌دار وجود دارد از آزمون مقایسات چندگانه LSD استفاده شد. چنانچه سطح معنی‌داری مربوط به تفاضل میانگین‌های دو گروه از ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد بین آن دو گروه علمی از نظر معیارهای محتوایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. آزمون مقایسات چندگانه LSD نشان داد بین تمامی گروه‌های علمی به‌غیر از گروه‌های «روان‌شناسی و اقتصاد»، «روان‌شناسی و حسابداری»، «روان‌شناسی و مدیریت آموزشی - کارآفرینی»، «راهنمایی و مشاوره و مدیریت آموزشی - کارآفرینی»، «علوم سیاسی و جامعه‌شناسی»، «اقتصاد و حسابداری» و «حسابداری و مدیریت آموزشی - کارآفرینی»، از نظر معیارهای محتوایی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج مربوط به این آزمون در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول (۶) مقایسات چندگانه LSD برای بررسی تفاوت بین گروه‌های علمی دانشکده از نظر معیارهای

محتوایی

گروه (i)	گروه (j)	اختلاف میانگین (i-j)	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری
علم اطلاعات و دانش‌شناسی	روان‌شناسی	-۱۷/۰	۱۴/۰	۰۰۱/۰*
	راهنمایی و مشاوره	-۴۳/۰	۱۴/۰	۰۲۲/۰*
	علوم سیاسی	۲۱/۱	۱۴/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۶۶/۰	۱۵/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۶۶/۰	۱۳/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	۴۶/۰	۱۵/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	۰۵/۰	۱۶/۰	۰۱۶/۰*

گروه (i)	گروه (j)	اختلاف میانگین (i-j)	خطای استاندارد	سطح معنی داری
روانشناسی	راهنمایی و مشاوره	-۱۶/۰	۰۷/۰	۰۱۹/۰*
	علوم سیاسی	۳۸/۰	۰۷/۰	۰۴۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۲۸/۰	۰۸/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۰۸/۰	۰۶/۰	NS۱۹۱/۰
	حسابداری	۰۱/۰	۰۸/۰	NS۹۱۰/۰
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۱۱/۰	۰۹/۰	NS۲۰۵/۰
راهنمایی و مشاوره	علوم سیاسی	۵۴/۰	۰۷/۰	۰۰۱/۰*
	جامعه‌شناسی	۴۴/۰	۰۸/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	۲۴/۰	۰۷/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	۱۶/۰	۰۸/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	۰۴/۰	۰۹/۰	NS۶۷۴/۰
	جامعه‌شناسی	-۱۰/۰	۰۸/۰	NS۲۲۱/۰
علوم سیاسی	اقتصاد	-۳۰/۰	۰۶/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	-۳۷/۰	۰۸/۰	۰۰۱/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۵۰/۰	۰۹/۰	۰۰۱/۰*
	اقتصاد	-۱۹/۰	۰۷/۰	۰۱۰/۰*
جامعه‌شناسی	حسابداری	-۲۷/۰	۰۹/۰	۰۰۴/۰*
	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۴۰/۰	۱۰/۰	۰۰۱/۰*
	حسابداری	-۰۷/۰	۰۷/۰	NS۳۳۵/۰
اقتصاد	مدیریت آموزشی - کارآفرینی	-۲۰/۰	۰۸/۰	۰۲۰/۰*
	حسابداری	-۱۲/۰	۱۰/۰	NS۲۱۶/۰

میانگین معیارهای محتوایی در گروه‌های علمی مختلف دانشکده در جدول (۷) ارائه شده است. همان‌طور که دیده می‌شود، گروه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت آموزشی - کارآفرینی و روان‌شناسی به ترتیب بیشتر از سایر گروه‌ها معیارهای محتوایی را رعایت کرده‌اند.

جدول (۷) میانگین معیارهای محتوایی در گروه‌های علمی دانشکده

انحراف استاندارد	میانگین	گروه
۲۶/۰	۲۵/۳	شناسی علم اطلاعات و دانش
۳۱/۰	۸۴/۲	روان‌شناسی
۲۷/۰	۰۰/۳	راهنمایی و مشاوره
۲۹/۰	۴۵/۲	علوم سیاسی
۳۶/۰	۵۶/۲	جامعه‌شناسی
۳۴/۰	۷۵/۲	اقتصاد
۳۸/۰	۸۳/۲	حسابداری
۳۳/۰	۹۶/۲	مدیریت آموزشی و کارآفرینی

در ادامه، فراوانی و درصد فراوانی مربوط به هر کدام از معیارها در جدول‌های (۸ تا ۱۴) ارائه می‌شود. برای تعیین اختلاف میان فراوانی‌ها از آزمون کای-دو استفاده شد.

پرسش سوم: وضعیت بخش مقدماتی پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه چگونه است؟
با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که موضوع‌های مورد مطالعه، به حل یک مسئله نظری یا کاربردی در سطح یک سازمان، یک منطقه یا یک کشور کمک می‌کند و این معیار در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۷۸/۹ درصد) به‌طور کامل رعایت شده است. مسئله پژوهش به‌روشنی و در قالب جملات علمی بیان شده است و این معیار در ۴۷/۳ درصد از پایان‌نامه‌ها، زیاد رعایت شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مرور پیشینه با رویکردی تحلیلی و انتقادی صورت نگرفته است و این معیار در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۴۰/۲ درصد) اصلاً رعایت نشده است. در مرور پیشینه‌ها، چارچوب‌های نظری، روش‌شناختی و تجربی مورد توجه سایر پژوهش‌ها را پوشش داده است و این معیار در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۴۸/۸ درصد) زیاد رعایت شده است. درنهایت، یافته‌ها نشان داد که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی معیارهای همخوانی فرضیه‌ها یا هدف‌ها با مسئله پژوهش (۸۷/۹ درصد)، تعاریف عملیاتی از متغیرهای پژوهش (۴۱/۴ درصد)، توجیه علمی روش پژوهش و انواع آن (۶۰/۵ درصد) و همخوانی روش پژوهش و روش اجرا (۸۵/۹ درصد) به‌طور کامل رعایت شده است. این یافته‌ها در جدول (۸) ارائه شده است.

جدول (۸) توزیع فراوانی چگونگی وضعیت بخش مقدماتی پایان نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای

نگارش پایان نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی مقدمه نامه‌پایان	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	سطح معنی‌داری
۱	آیا موضوع مورد مطالعه، به حل یک مسئله نظری یا کاربردی در سطح یک سازمان، یک منطقه یا کشور کمک کند؟ می	۰	۰	۶	۴۸	۲۰۲	۵۹/۲۴۹	۰۰/۱۰*
		۰٪	۰٪	۳/۳٪	۸/۱۸٪	۹/۷۸٪		
۲	روشنی پژوهش به‌آیا مسئله و در قالب جملات علمی بیان شده است؟	۰	۱۴	۷۳	۱۲۱	۴۸	۰۹/۹۵	۰۰/۱۰*
		۰٪	۵/۵٪	۵/۲۸٪	۳/۴۷٪	۸/۱۸٪		
۳	آیا مرور پیشینه با رویکردی تحلیلی و انتقادی صورت گرفته است؟	۱۰۳	۲۸	۳۸	۳۲	۵۵	۸۱/۷۳	۰۰/۱۰*
		۲/۴۰٪	۹/۱۰٪	۸/۱۴٪	۵/۱۲٪	۵/۲۱٪		
۴	آیا در مرور پیشینه‌ها، های نظری، چارچوب روش‌شناختی و تجربی مورد ها را پوشش توجه سایر پژوهش داده است؟	۲	۲۱	۴۵	۱۲۵	۶۳	۹۴/۱۷۴	۰۰/۱۰*
		۸/۱۰٪	۲/۸٪	۶/۱۷٪	۸/۴۸٪	۶/۲۴٪		
۵	آیا فرضیه‌ها یا هدف‌ها با مسئله پژوهش همخوانی دارند؟	۳	۰	۶	۲۱	۲۲۵	۷۴/۵۴۶	۰۰/۱۰*
		۲/۱٪	۰٪	۳/۳٪	۲/۸٪	۹/۸۷٪		
۶	آیا تعاریف عملیاتی از متغیرهای پیش‌بینی‌کننده (مستقل) و متغیرهای نتیجه (وابسته) ارائه شده است؟	۸۰	۲۹	۲۶	۱۵	۱۰۶	۴۸/۱۲۲	۰۰/۱۰*
		۳/۳۱٪	۳/۱۱٪	۲/۱۰٪	۹/۵٪	۴/۴۱٪		
۷	آیا روش پژوهش و نوع آن به‌روشنی و همراه با توجیه علمی بیان شده است؟	۳	۴۹	۲۹	۲۰	۱۵۵	۵۵/۲۸۴	۰۰/۱۰*
		۲/۱٪	۱/۱۹٪	۳/۱۱٪	۸/۷٪	۵/۶۰٪		
۸	آیا روش پژوهش و روش اجرا همخوانی دارند؟	۱	۳	۱	۳۱	۲۲۰	۳۰/۷۰۸	۰۰/۱۰*
		۴/۰٪	۲/۱٪	۴/۰٪	۱/۱۲٪	۹/۸۵٪		

*معنی‌داری در سطح ۵ درصد

پرسش چهارم: بخش شرکت‌کنندگان در پژوهش پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه از چه کیفیتی برخوردار است؟

با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی، معیارهای بیان شیوه انتخاب جامعه پژوهش (۴۴/۹ درصد)، شیوه نمونه‌گیری علمی، صحیح و متناسب با جامعه پژوهش (۷۶/۲ درصد) و مناسب بودن حجم نمونه (۸۷/۵ درصد) به‌طور کامل رعایت شده است. اما معیارهای شایستگی شرکت‌کننده (جامعیت و مانعیت) به‌وضوح بیان نشده است و این معیار در ۴۶/۵ درصد از پایان‌نامه‌های مورد بررسی اصلاً رعایت نشده است. این یافته‌ها در جدول (۹) ارائه شده است.

جدول (۹) توزیع فراوانی کیفیت بخش شرکت‌کنندگان در پژوهش پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت بخش شرکت‌کنندگان در پژوهش پایان‌نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	معنی‌داری سطح
۱	آیا شیوه انتخاب جامعه پژوهش بیان شده است؟	۱۹	۵۰	۵۵	۱۷	۱۱۵	۹۱/۱۲۲	* ۰۰۱/۰
		۴/۷٪	۵/۱۹٪	۵/۲۱٪	۶/۶٪	۹/۴۴٪		
۲	آیا معیارهای شایستگی شرکت‌کننده (جامعیت و مانعیت) به‌وضوح بیان شده است؟	۱۱۹	۱۴	۱۸	۵	۱۰۰	۵۴/۲۲۶	* ۰۰۱/۰
		۵/۴۶٪	۵/۵٪	۷٪	۲٪	۱/۳۹٪		
۳	آیا شیوه نمونه‌گیری علمی، صحیح و متناسب با جامعه پژوهش است؟ (نمونه‌ها نماینده واقعی جامعه پژوهش هستند؟)	۱۲	۴	۲۲	۲۳	۱۹۵	۵۹/۵۰۹	* ۰۰۱/۰
		۷/۴٪	۶/۱٪	۶/۸٪	۹٪	۲/۷۶٪		
۴	آیا حجم نمونه مناسب بود؟	۳	۱	۱۱	۱۷	۲۲۴	۲۰/۷۳۲	* ۰۰۱/۰
		۲/۱٪	۴/۰٪	۳/۴٪	۶/۶٪	۵/۸۷٪		

پرسش پنجم: بخش داده‌های پژوهش در پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه از چه کیفیتی برخوردار است؟

با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی، معیارهای ارائه پاسخ داده‌ها، میزان مشارکت و به‌کارگیری داده‌ها (۸۷/۹ درصد)، متناسب بودن آزمون‌های آماری انتخاب‌شده برای نشان دادن فرضیه‌ها یا پرسش‌های پژوهش (۶۸/۸ درصد)، ارائه کامل ابزارهای اندازه‌گیری در پژوهش (یا در یک نمونه) (۶۹/۹ درصد)، ابزارهای اندازه‌گیری استاندارد (۶۰/۹ درصد)، بیان خوب فرایند گردآوری داده‌ها با جزئیات کافی و قابلیت تکرار (۴۳ درصد) و محدود بودن تعمیم دادن یافته‌ها به جمعیتی که نمونه از آن انتخاب شده (۸۵/۵ درصد) به‌طور کامل رعایت شده است. اما در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی خصوصیات جمعیت‌شناختی نمونه مورد بررسی در کلیدواژه‌ها بیان نشده و این معیار در ۳۹/۱ درصد از پایان‌نامه‌های مورد مطالعه اصلاً رعایت نشده است. این یافته‌ها در جدول (۱۰) ارائه شده است.

جدول (۱۰) توزیع فراوانی کیفیت بخش داده‌های پژوهش در پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت بخش داده‌های پژوهش در پایان‌نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	معنی‌داری سطح
۱	آیا پاسخ داده‌ها، میزان کارگیری مشارکت و به داده‌ها ارائه شده است؟	۰	۰	۵	۲۶	۲۲۵	۴۸/۳۴۵	۰/۰۱/۰*
		۰٪	۰٪	۲٪	۲/۱۰٪	۹/۸۷٪		
۲	آیا آزمون‌های آماری انتخاب‌شده برای هانشان دادن فرضیه‌های پژوهش یا پرسش متناسب بودند؟	۷۲	۱	۲	۵	۱۷۶	۸۴/۴۵۰	۰/۰۱/۰*
		۱/۲۸٪	۴/۰٪	۸/۰٪	۲٪	۸/۶۸٪		
۳	گیری در آیا ابزارهای اندازه‌گیری پژوهش (یا در یک نمونه) اند؟ طور کامل ارائه شده به	۶۴	۲	۹	۱	۱۷۹	۲۶/۴۵۵	۰/۰۱/۰*
		۲۵٪	۸/۰٪	۵/۳٪	۴/۰٪	۹/۶۹٪		
۴	آیا همه ابزارهای بی‌گیری، اعتباری (روان‌اندازه و پایایی) ثابت شده داشتند، سنجی یا روش اعتبار نویسنده پذیرفتنی است؟	۵	۶	۳۷	۵۲	۱۵۶	۰۶/۳۰۰	۰/۰۱/۰*
		۲٪	۳/۲٪	۵/۱۴٪	۳/۲۰٪	۹/۶۰٪		

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت بخش داده‌های پژوهش در پایان‌نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	معنی‌داری سطح
۵	آیا خصوصیات جمعیت‌شناختی نمونه مورد بررسی در کلیدواژه‌ها بیان شده است؟	۱۰۰	۲۹	۳۴	۳۸	۵۵	۶۰/۶۵	* ۰۰۱/۰
		۱/۳۹٪	۳/۱۱٪	۳/۱۳٪	۸/۱۴٪	۵/۲۱٪		
۶	ها با آیا فرایند گردآوری داده جزئیات کافی و قابلیت تکرار خوبی بیان شده است؟ به	۳۴	۳۹	۵۱	۲۲	۱۱۰	۸۷/۹۲	* ۰۰۱/۰
		۳/۱۳٪	۲/۱۵٪	۹/۱۹٪	۶/۱۸٪	۴۳٪		
۷	آیا تعمیم دادن یافته‌ها محدود است به جمعیتی که نمونه از آن انتخاب شده است؟	۳	۱	۷	۲۶	۲۱۹	۰۹/۶۹۵	* ۰۰۱/۰
		۲/۱٪	۴/۰٪	۷/۲٪	۲/۱۰٪	۵/۸۵٪		

پرسش ششم: اخلاق در پژوهش پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه از چه کیفیتی برخوردار است؟

با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۶۶/۸ درصد)، معیار کیفیت اخلاق در پژوهش، اصلاً رعایت نشده است. این یافته‌ها در جدول (۱۱) ارائه شده است.

جدول (۱۱) توزیع فراوانی کیفیت اخلاق در پژوهش پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی اخلاق در پژوهش پایان‌نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	معنی‌داری سطح
۱	آیا ملاحظات اخلاقی در پژوهش رعایت شده است؟	۱۷۱	۴	۱۴	۴۱	۲۶	۲۹/۳۶۵	* ۰۰۱/۰
		۸/۶۶٪	۶/۱٪	۵/۵٪	۱۶٪	۲/۱۰٪		

پرسش هفتم: شکل ارائه‌ی بخش‌های مختلف پژوهش در پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه از چه کیفیتی برخوردار است؟

با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی، عنوان پایان‌نامه اطلاعات مختصر و روشنی درباره پژوهش ارائه می‌کند و در ۹۲/۶ درصد از آنها این معیار به‌طور کامل رعایت شده است. در اغلب پایان‌نامه‌های مورد بررسی (۴۱/۴ درصد)، تهیه چکیده به روش ساختاریافته تا حدودی رعایت شده است. همچنین، در ۵۷/۸ درصد از پایان‌نامه‌های مورد بررسی، کلیدواژه‌های مناسب و به تعداد لازم برای چکیده انتخاب شده و این معیار زیاد رعایت شده بود. در نهایت، در ۹۵/۷ درصد از پایان‌نامه‌های مورد بررسی، ارائه فهرست مندرجات پایان‌نامه، جدول‌ها و نمودارها به‌صورت منظم و تفصیلی در ابتدای پایان‌نامه و در ۵۹/۴ درصد، ارائه نمونه‌ای از ابزار گردآوری اطلاعات در پیوست پایان‌نامه به‌طور کامل رعایت شده است. این یافته‌ها در جدول (۱۲) ارائه شده است.

جدول (۱۲) توزیع فراوانی کیفیت شکل ارائه بخش‌های مختلف پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس

معیارهای نگارش پایان‌نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت شکل ارائه بخش‌های مختلف پایان‌نامه	نشده اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	رعایت شده تا حدودی است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	معنی‌داری سطح
۱	آیا عنوان پایان‌نامه اطلاعات مختصر و روشنی درباره پژوهش ارائه داده است؟	۰	۰	۴	۱۵	۲۳۷	۰۶/۴۰۵	۰۰۱/۰*
		۰٪	۰٪	۶/۱٪	۹/۵٪	۶/۹۲٪		
۲	آیا چکیده به روش ساختاریافته تهیه شده است؟	۹	۳۴	۱۰۶	۷۷	۳۰	۹۹/۱۲۰	۰۰۱/۰*
		۵/۳٪	۳/۱۳٪	۴/۴۱٪	۱/۳۰٪	۷/۱۱٪		
۳	آیا کلیدواژه‌های مناسب و به تعداد لازم برای چکیده انتخاب شده است؟	۵	۱	۴۳	۱۴۸	۵۹	۴۲/۲۷۶	۰۰۱/۰*
		۲٪	۴/۰٪	۸/۱۶٪	۸/۵۷٪	۲۳٪		
۴	آیا فهرست مندرجات پایان‌نامه، جدول‌ها و نمودارها به‌صورت منظم و تفصیلی در ابتدای پایان‌نامه ارائه شده است؟	۲	۱	۳	۵	۲۴۵	۱۳/۹۱۷	۰۰۱/۰*
		۸/۰٪	۴/۰٪	۲/۱٪	۲٪	۷/۹۵٪		
۵	آیا نمونه‌ای از ابزار گردآوری اطلاعات در پیوست پایان‌نامه ارائه شده است؟	۹۶	۰	۶	۲	۱۵۲	۶۳/۲۴۹	۰۰۱/۰*
		۵/۳۷٪	۰٪	۳/۲٪	۸/۰٪	۴/۵۹٪		

پرسش هشتم: نگارش پژوهش در پایان‌نامه‌ها بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه از چه کیفیتی برخوردار است؟

با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی‌دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی، نوع حروف (فونت) مورد استفاده خوانا و در سرتاسر متن یکدست است و در ۴۵/۳ درصد از آنها این معیار به‌طور کامل رعایت شده است. در اغلب پایان‌نامه‌های مورد بررسی، در صورت وجود پیوست(ها)، اشاره‌ها و ارجاع‌های لازم به آنها در متن انجام نشده است و در ۹۲/۶ از آنها این مورد اصلاً رعایت نشده است. همچنین، در ۵۳/۵ درصد از پایان‌نامه‌های مورد بررسی، آیین نگارش از نظر جمله‌نویسی و انسجام میان جمله‌ها، پاراگراف‌ها و انسجام میان پاراگراف‌ها و در ۳۴/۸ درصد از پایان‌نامه‌های مورد بررسی، ارائه معادل انگلیسی مفاهیم عمده و نام نویسندگان خارجی به‌صورت پانویس به‌طور کامل رعایت شده است. نهایتاً، در اکثر پایان‌نامه‌های مورد بررسی، از نشانه‌ها و علائم نقطه‌گذاری به‌درستی استفاده شده است و در ۴۳ درصد از آنها این معیار تا حد زیادی رعایت شده است. این یافته‌ها در جدول (۱۳) ارائه شده است.

جدول (۱۳) توزیع فراوانی کیفیت نگارش پایان‌نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای نگارش پایان‌نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت نگارش پایان‌نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به‌طور کامل رعایت شده است	کای-دو	سطح معنی‌داری
۱	آیا نوع حروف (فونت) مورد استفاده خوانا و در سرتاسر متن یکدست است؟	۰	۲	۲۶	۱۱۲	۱۱۶	۸۸/۱۶۰	* ۰۰۱/۰
		۰٪	۸/۰٪	۲/۱۰٪	۸/۴۳٪	۳/۴۵٪		
۲	آیا در صورت وجود پیوست(ها)، اشاره‌ها و ارجاع‌های لازم به آنها در متن انجام شده است؟	۲۳۷	۱	۲	۲	۱۴	۰۶/۸۴۵	* ۰۰۱/۰
		۶/۹۲٪	۴/۰٪	۸/۰٪	۸/۰٪	۵/۵٪		
۳	آیا آیین نگارش از نظر جمله‌نویسی و انسجام میان جمله‌ها، پاراگراف‌ها و انسجام میان پاراگراف‌ها رعایت شده است؟	۲	۱	۳۰	۸۶	۱۳۷	۷۱/۲۷۲	* ۰۰۱/۰
		۸/۰٪	۴/۰٪	۷/۱۱٪	۶/۳۳٪	۵/۵۳٪		

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت نگارش پایان نامه	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به طور کامل رعایت شده است	کای-دو	سطح معنی داری
۴	آیا معادل انگلیسی مفاهیم عمده و نام نویسندگان خارجی به صورت پانویس ارائه شده است؟	۱۱	۲۱	۵۶	۷۹	۸۹	۸۳/۹۲	* ۰۰۱/۰
		۳/۴٪	۲/۸٪	۹/۲۱٪	۹/۳۰٪	۸/۳۴٪		
۵	آیا از نشانه‌ها و علائم نقطه گذاری به درستی استفاده شده است؟	۰	۶	۳۵	۱۱۰	۱۰۵	۰۳/۱۲۵	* ۰۰۱/۰
		۰٪	۳/۲٪	۷/۱۳٪	۴۳٪	۴۱٪		

پرسش نهم: منابع و استناددهی در پژوهش پایان نامه‌ها از چه کیفیتی برخوردار است؟
با توجه به آماره کای-دو (کوچک‌تر از ۰/۰۵)، اختلافی معنی دار میان فراوانی رده‌های پاسخ وجود دارد. همچنین استنباط می‌شود که در اکثر پایان نامه‌های مورد بررسی، همه منابع ذکر شده در متن پایان نامه، در انتها (فهرست منابع) آورده شده است و در ۴۴/۵ درصد از آنها این معیار به طور کامل رعایت شده است. همچنین، در ۳۹/۱ درصد از نمونه‌ها، شیوه استناددهی تا حدودی از یک استاندارد مشخص پیروی کرده است. این یافته‌ها در جدول (۱۴) ارائه شده است.

جدول (۱۴) توزیع فراوانی کیفیت منابع و استناددهی در پایان نامه‌های مورد بررسی بر اساس معیارهای نگارش پایان نامه و نتیجه آزمون کای-دو

ردیف	معیارهای ارزیابی کیفیت منابع و استناددهی در نامه پایان	اصلاً رعایت نشده است	کم رعایت شده است	تا حدودی رعایت شده است	زیاد رعایت شده است	به طور کامل رعایت شده است	کای-دو	سطح معنی داری
۱	آیا منابع و مآخذ استفاده شده در انتها، به طور دقیق و کامل ارائه شده است؟	۰	۷	۳۵	۱۰۰	۱۱۴	۲۲/۱۲۳	* ۰۰۱/۰
		۰٪	۷/۲٪	۷/۱۳٪	۱/۳۹٪	۵/۴۴٪		
۲	آیا شیوه استناددهی از یک استاندارد مشخص پیروی کرده است؟	۰	۸۴	۱۰۰	۶۲	۱۰	۱۳/۷۲	* ۰۰۱/۰
		۰٪	۸/۳۲٪	۱/۳۹٪	۲/۲۴٪	۹/۳٪		

نتیجه‌گیری

نتایج نشان می‌دهند که میزان رعایت معیارهای ساختاری پژوهش به ترتیب در پایان‌نامه‌های گروه‌های راهنمایی و مشاوره، روان‌شناسی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مدیریت آموزشی - کارآفرینی، حسابداری، اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی بوده است. میزان رعایت معیارهای محتوایی پژوهش نیز به ترتیب در پایان‌نامه‌های گروه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت آموزشی - کارآفرینی، روان‌شناسی، حسابداری، اقتصاد، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی بوده است. در ساختار پایان‌نامه‌ها، مؤلفه شکل ارائه بیش از منابع - استناددهی و مؤلفه‌ی منابع - استناددهی بیش از بخش نگارش معیارها را رعایت کرده بود. یافته‌های مربوط به شکل ارائه با پژوهش تقوایی یزدی (۱۴۰۰) که عنوان و کلیدواژه را از جمله بخش‌هایی ارزیابی کرد که در وضعیت مطلوب بودند، هم‌راستا است. یافته‌های مربوط به آیین نگارش با یافته‌های پژوهش صادقی و همکاران (۱۳۹۰) درباره رعایت اصول نگارش صحیح پایان‌نامه همخوانی دارد. با توجه به اهمیت نگارش در پژوهش، رعایت اصول نگارشی مستلزم دقت بیشتری از سوی پژوهشگران است. نتایج نوع ساختاری نشان داد که پژوهشگران به استفاده از یک استاندارد مشخص استناددهی و به‌ویژه برخی قواعد نگارشی توجه کمی داشته‌اند. همچنین در محتوای پایان‌نامه‌ها، مؤلفه‌های مقدماتی و داده‌ها (به یک اندازه) بیشترین، سپس مؤلفه شرکت‌کنندگان و درنهایت مؤلفه ملاحظات اخلاقی کمترین امتیاز را داشتند. یافته‌های بخش مقدماتی با یافته‌های پژوهش محمدی کیا (۱۳۹۷) که معیار بیان مسئله را در مورد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، در مرتبه خوب ارزیابی نمود؛ و یافته‌های مربوط به داده‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش لاثوسام و همکاران (۲۰۱۶) که کیفیت ابزار پژوهش پایان‌نامه‌ها را در سطح استاندارد بالایی ارزیابی کرده بودند، همسویی دارد. یافته‌های بخش شرکت‌کنندگان پژوهش نیز با یافته‌های پژوهش طغیانی و کیانمهر (۱۳۹۵) که معیارهای ورود و خروج را از جمله کامل‌ترین اجزای پایان‌نامه‌ها ارزیابی نمودند، مغایرت دارد. یافته‌های بخش ملاحظات اخلاقی پژوهش با یافته‌های پژوهش حسینی (۱۴۰۰) پیرامون خطاهای رایج محتوایی پایان‌نامه‌های مورد بررسی، همسویی دارد. این نتایج بیانگر آن هستند که پژوهشگران به مؤلفه‌های بخش مقدماتی و داده‌های پژوهش توجه بیشتر نشان داده‌اند، اما به ملاحظات اخلاقی پژوهش کمتر توجه شده و یا اینکه این ملاحظات به میزان کمتری ذکر شده‌اند. با توجه به ضرورت رعایت اصول اخلاقی و گستردگی ماهیت آن، پیشنهاد می‌شود که اخلاق در پژوهش به‌واسطه آموزش استادان و تلاش پژوهشگر، با در نظر گرفتن حوزه‌های متفاوت علمی و مقتضیات هر رشته، بیشتر مورد شناخت و توجه واقع شود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که به لحاظ ساختاری، گروه راهنمایی و مشاوره و به لحاظ محتوایی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی بیشترین میزان رعایت معیارها را داشتند و گروه علوم سیاسی هم از لحاظ ساختاری و هم از لحاظ محتوایی کمترین میزان رعایت معیارها را

داشت. مؤلفه‌های نوع ساختاری بیش از مؤلفه‌های نوع محتوایی رعایت شده بود و پایان‌نامه‌ها، معیارهای اصول نگارش علمی مورد نظر پژوهش را بیشتر از حد متوسط رعایت کرده بودند.

References

- Alemmebrate, K. (2019). Practice and Challenges of Master Thesis Work In the Case of: Sport Science Graduate Students. *International Journal of Sports Sciences & Fitness*, 9(1), 1.
- Toghyani, B., Kianmehr, M. (2016). Comparative Evaluation of Thesis Structure in Two Point Time of 2006-2010 and 2011-2015. *Journal of Isfahan Medical School*, 34(404), 1268-1274. [Persian]
- Doulani, A., Taram, K., Hariri, N., Hassanzadeh Afsanjani, H. M., & Esmaeili, H. (2014). Assessing of Urmia University of Medical Sciences Post Graduate Dissertations. *Health Information Management*, 11(2), 158-168. [Persian]
- Duman, A., & Inel, Y. (2019). Review of Master's Theses in the Field of Social Studies Education between 2008 and 2014. *Universal Journal of Education Researc.*, 7(1), 66-73.
- Enteshari Najafabadi, F., Chesmeh Sohrabi, M., & Afshar, E. (2011). Applicability of post graduate theses in library and information sciences in Isfahan libraries. *Library & Information Science Research*, 1(1), 67-88. [Persian]
- Haj, Z. (2018). Analysis of the content of entrepreneurship theses in Iran in terms of thematics and methodology (dissertations in entrepreneurship, e-business). Kharazmi University, Tehran. [Persian]
- Hajikarim, B., mokhtari, S., vakili, M. M, & mazloomzadeh S. (2016). An Assessment of Medical Students' Thesis Writing Methods and Application of Results in Zanjan University of Medical Sciences from 2007 to 2011. *journal of Medical Education Development*, 9(21), 26-36. [Persian]
- Hosseini, Z. S. (2021). Identifying and categorizing common errors in theses in educational sciences (study: Ferdowsi University of Mashhad). (Educational research dissertations). Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad. [Persian]
- Keshavarz, H., & Shekari, M. R. (2020). Factors affecting topic selection for theses and dissertations in library and information science: A national scale study. *Library & Information Science Research*, 42(4), 1-7. [Persian]
- Laosum, Th., Kanjanawasee, S., & Pitayanon, T. (2016). Development of a dissertation quality

- value – added model for humanities and social sciences programs for private higher education institutions in Thailand. *Kasetstart Journal of Social Sciences*, 1-6.
- Lundgern, S. M., & Robertsson, B. (2013). Writing a bachelor thesis generates transferable knowledge and skills useable in nursing practice. *Nurse Education Today*, 33(11), 1406-1410.
- Mohammadi Kia, M. (2018). Evaluation of the quality of visual arts dissertations in Islamic Azad University, Central Tehran branch (2015-2016). *Journal Of Research in the Arts & Humanities*, 3(11), 75-88. [Persian]
- Navehebrahim, A., Mansourian, Y., & Rahimi, S. (2015). An Evaluation of the Quality of Dissertations in Educational Administration to Improve University Learning. *Future study Management*, 25(100), 1-12. [Persian]
- Protogerou, G., & Hagger, M. (2020). A checklist to assess the quality of survey studies in psychology. *Methods in Psychology*, 3, 1-14.
- Reycraft, K., & Whiteman, G. (2020). Information Sources in Environmental Science: A Citation Analysis of Master's Theses at Florida Gulf Coast University. *Science & Technology libraries*, 39(4), 1-19.
- Sadeghi, T., Noohi, E., & Ghahramanian, A. (2011). Evaluatin of the Theses Structure and Observance of Scientific Writing Priniciples by MSc Nursing Students Studying at Kerman University of Medical. Sciences. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 10(1), 91-102. [Persian]
- Taheri Qaleh Taki, F. (2016). Evaluation of research literacy of master's students in educational psychology through quality assessment of theses. (dissertations in educational psychology). Al-Zahra University, Tehran. [Persian]
- Taghvae Yazdi, M. (2021). A Quantitative and Qualitative Evaluation of Master's Theses in Education of Mazandaran province. *Quarterly Journal of Transcendent Education*, 1(2), 1-16. [Persian]
- Tas, G., Dikec, G., & Arabaci, L. B. (2019). Investigation of the quantity and content of postgraduate theses in turkey in the field of mental health and psychiatric nursing. *Journal of Psychiatric Nursing*, 10(3), 173-180.



پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی